

REGERINGSKANSLIET

TAL

Seminariet "Standardisering och offentlig verksamhet", Stockholm 30 januari 2009
Ewa Björling, Handelsminister

Tal av Ewa Björling om standardisering, handel och offentlig verksamhet

Det talade ordet gäller.

Mina damer och herrar,

Varmt välkomna till dagen seminarium. En hel halv dag i standardiseringens tecken. Visst låter det spännande? Det tycker jag i alla fall.

Men, märkligt nog är det inte alla som håller med. Jag har själv mött folk, i min direkta närhet till och med, som menar att det låter lite trist det här med standardisering. De säger ibland att själva ordet för tankarna till likformighet eller till och med enformighet.

Då brukar jag berätta för dem om några av mina favoriter. Om A4-arket som gör det enkelt för mig att köpa hem rätt papper till skrivaren. Om miljöbränslet E85 som bidragit till att det blivit enklare att välja miljövänlig bil utan att oroa sig för var och vad man kan tanka. Och om filformatet MPEG4 som gör att jag kan minska storleken på mina semesterfilmer utan att kvaliteten på ljud eller bild minskar märkbart när jag mailar över dem till tacksamma bekanta.

Ibland höjer jag blicken, och berättar om hur de tre små bokstäverna GSM bidragit till att 2,4 miljarder mobiltelefonanvändare i 215 länder enklare kan hålla kontakten med varandra och använda sina telefoner utan hinder när de rör sig över nationsgränserna.

Det händer också att jag tar fram de ekonomiska argumenten. Då är det intressant att peka på den amerikanska undersökning som visat att USA förlorar exportintäkter på mellan 20 och 40 miljarder dollar varje år eftersom de valt att inte tillämpa internationella standarder i samma utsträckning som vi gör i Europa.

Fungerar ingenting annat så har jag alltid folkhälsoesset i rockärmen. De afrikanska kondomerna. SIDA bedriver ett viktigt arbete för att förbättra kvaliteten på kondomer i Afrika genom just standardisering. Det handlar om mer enhetliga regler, bättre provning och införandet av databaser för att spåra undermåliga produkter. Därigenom bidrar de, och standardiseringen, till att bekämpa HIV/AIDS, en av vår tids värsta farsoter.

Många av de standarder som finns runt omkring oss tänker vi inte på så ofta. Vi tar dem för givna. Vi förundras inte över att pappret passar i skrivare, att muttern och skruven går i varandra eller att bensinstationen har precis den bränsleblandning som vår bil är byggd för. Ändå finns standarderna där, de underlättar vår vardag och

vi skulle få det väldigt mycket besvärligare utan dem.

Bakgrunden till dagens seminarium är en skrivelse som regeringen överlämnade till Riksdagen i höstas: "Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld". Det var den första skrivelsen av sitt slag, och den byggde just på insikten om vilken betydelse olika typer av standarder har idag, och vilken betydelse de skulle kunna få på ännu utforskade och utvecklade områden.

En lärdom som kan dras från skrivelsen är att en stor del av standardiseringsarbetet fortfarande är inriktat på det mer traditionella varuområdet. Det är ett mönster som jag känner igen från handelsområdet.

Om man jämför handeln med varor och tjänster inom EU så är det uppenbart att den fria rörligheten på det första området kommit en ordentlig bit på väg mot den gränslösa visionen, medan handeln med tjänster på många sätt ännu är i sin linda.

Jag vill inte spekulera för mycket i orsakssambandet. Om det är så att ett mer omfattande standardiseringsarbete leder till enklare och mer omfattande handel. Eller om det är en enklare och mer omfattande handel som driver på och underlättar standardiseringsarbetet.

Att det finns ett samband känner jag mig däremot säker på.

Handel och standardisering går hand i hand i en positiv spiral. Det är en av många anledningar till att jag tycker att det är viktigt att standardiseringsarbetet sprids till nya områden.

Och utvecklingen går framåt. Standardiseringsarbetet får en allt mer global prägel, det tar nya domäner i anspråk och sprids till nya områden och nya marknader.

Svenska myndigheter och svenskt näringsliv har än så länge lyckats bra med att tillvarata våra intressen inom standardiseringsområdet. Nu måste vi tillsammans fortsätta det arbetet och lära oss hur vi anpassar oss till nya omständigheter och till samverkan med nya aktörer.

Ett exempel på hur det här kan gå till är jag själv medskyldig till.

Det var vid det stora klimatmötet på Bali, i december 2007. Då möttes för första gången även vi handelsministrar i det här sammanhanget. Vi som träffades hade en idé om att handelspolitiken skulle kunna bidra till klimatarbetet, utan att för den sakens skull hänfälla åt mer protektionism och fler handelshinder.

Två huvudidéer växte så småningom fram. Det första förslaget handlade om sänkta tullar på klimatvänliga varor, tjänster och teknologier. Det andra förslaget handlade om nytänkande inom standardiseringsområdet. Om vikten av att skapa förutsättningar för internationella certifikat och standarder för klimatområdet. Det skulle skapa en bättre möjlighet för de allt mer medvetna konsumenterna runt om i världen att frivilligt bidra till att bekämpa klimathotet i den egna vardagen. Samtidigt skulle det göra det mer enkelt och förhoppningsvis mer lönsamt för företag som väljer att profilera sig som klimatsmarta.

Det man tror på ska man inte vänta på att andra ska ta tag i. Därför har jag tagit initiativet till ett projekt som syftar till att tillvarata våra svenska myndigheter och organisationers kompetenser och kontaktnät i syfte att lägga grunden till just ett sånt här standardiseringsarbete. Vi har sedan mötet på Bali kommit igång med det arbetet,

som bedrivs inom den internationella standardiseringsorganisationen ISO. Min förhoppning är att det inom några år skall kunna resultera i konkreta resultat som på ett märkbart sätt kan bidra i klimatarbetet.

Vi har givetvis flera exempel där standardisering möjliggjort viktiga framsteg, och jag tror att det är just via exempel som vi bäst inspirerar till nytänkande inom området.

Jag nämnde som hastigast GSM-systemet inledningsvis. Det är en standard som utvecklades under ledning av de dåvarande nordiska teleförvaltningarna. Det var myndigheterna som kom överens om att GSM skulle licensieras i hela Europa och att samma frekvensband skulle reserveras.

Följden har blivit att vi fått en fantastisk marknad för telefoner som fungerar i hela Europa - ja snart i hela världen. En brett accepterad standard har möjliggjort en nyttig konkurrens som lett till att priserna hela tiden sjunker, både på telefonerna och för samtal. Samtidigt, skall man väl inte sticka under stol med, fick vår europeisk teleindustri tack vara GSM-systemets framgångar, ett värdefullt globalt försprång.

Mobiltelefonin har inneburit att människors vardagsliv underlättas, inte minst i många utvecklingsländer där den fasta telefonin aldrig slagit igenom ordentligt. Där kan man numera se miljoner och åter miljoner människor som dagligen använder sina mobiltelefoner.

Jag såg en uppgift om att fyra miljarder människor äger en tandborste och att tre miljarder har mobiltelefon. Jag vet inte om uppgiften är korrekt, och som tandläkare kan man kanske ha synpunkter på relationen mellan siffrorna. Men det säger ändå något om vad uppfinningsrikedom, konkurrens, globalisering och gemensamma standarder kan bidra till.

Ett annat exempel på en lyckad global standardisering är de streckkoder som återfinns på i stort sett alla de varor vi köper. Inom det här området har vi kommit överens om en standard för koderna, och ett globalt system för tilldelning av serier för artikelnummer.

Streckkoderna har möjliggjort en avsevärd rationalisering av varudistributionen i alla led. I en utredning från Handelns Utredningsinstitut har vinsterna för Sverige tack vare systemet uppskattats till mellan 5 och 10 miljarder kronor per år - bara i dagligvaruhandeln. Därtill kommer vinster i övrig handel, offentlig verksamhet och näringslivet i övrigt. Streckkoderna har vidare inneburit större möjligheter för handeln att bredda sortimentet och undvika att det blir tomt i hyllorna.

Beräkningar tyder på en vinst i form av sänkta priser som uppgår till bortemot tusen kronor per svensk och år!

En förutsättning för succén var att standarden accepterades globalt. Konkurrerande standarder i olika länder eller världsdelar hade kraftigt minskat de vinster som vi som konsumer idag kan räkna hem. I detta arbete var engagemanget från stat och kommun inte så stort, även om offentliga upphandlare givetvis deltog i processen. Detta visar att det inte finns något som säger att beslut om en ny gemensam global standard måste komma via statliga direktiv. Allt som ofta växer nya standarder fram och sprider sig över världen genom frivilliga överenskommelser. Det är i grunden en väldigt tilltalande tanke för en frihetsvän.

Min tanke med att inleda den här dagen med några exempel på framgångsrika

standarder var att inspirera er till att fundera kring var ni ser att det skulle kunna gå att göra ekonomiska och effektivitetsmässiga vinster inom er egen verksamhet med hjälp av standardiseringens verktygslåda.

Låt mig dock kort säga något om inom vilka nya områden som jag själv ser en särskilt stor potential.

Med en bakgrund som forskare på KI vet jag att behovet av standarder inom vården är stort. Och jag vet också att ett stort arbete kring IT i vården håller på att dras igång, vilket är positivt och kan bidra till att vi rör oss i rätt riktning.

Ska vi öka inslaget av nya aktörer inom vården måste vi ha standarder som definierar innehållet i olika vårdtjänster. Tydliga standarder skulle förenkla upphandlingen av dessa tjänster.

Tjänstesektorn i stort är ett ytterligare tips. Vi hör ofta att tjänstesektorn ska svara för ökad sysselsättning och export. Och jag är övertygad om att gemensamma standarder skulle kunna bidra mycket till en större konkurrens, bättre kvalitet och mer handel. Det kan gälla inom så gott som samtliga områden, från green-tech till finansiella tjänster.

I inbjudan till dagens seminarium skrev Anders Ahnlid och Göran Sjöholm så här: "Sällan hör man någon offentlig person tala om standardiseringens möjligheter att öka tillväxten i ekonomin, förbättra effektiviteten i offentlig verksamhet [&] förbättra tillgängligheten i samhället, skapa en bättre miljö, öka säkerheten för varor och tjänster och minska vår energiförbrukning."

Jag håller med om att det vore bra med fler och tydligare röster som berättar om de här möjligheterna, och fler kloka människor som bidrar till att förverkliga den visionen. Förhoppningsvis kommer dagens övning att resultera i just detta. Tack för ordet, och lycka till.

Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00